



U L A N D S M A G A S I N E T

DECEMBER 2009

F A G B E V Æ G E L S E N I U D V I K L I N G S L A N D E N E

De uanstændige arbejdsforhold side 4

Adgang til en bedre fremtid side 6

En konstant kamp for overlevelse side 8

Reglen og undtagelsen i Tanzania side 10

Demokrati og forsoning side 12

I praktik i Filippinerne side 14



Ulandssekretariatet
LO/FTF Council

Bæredygtig Vækst = Anstændigt Arbejde

Når man kigger lidt på tværs af udviklingsbistanden i Danmark, er det egentligt overraskende så lidt arbejdsmarkedet fylder i programmerne. Særligt når man tager i betragtning, at regeringen mener, at den bedste måde at udrydde fattigdommen på, er at skabe flere og bedre jobs. Det er et synspunkt som fagbevægelsen længe har delt, med tryk på ordene bedre jobs.

Op igennem 70'erne og 80'erne var der i det internationale samfund en fundamental tro på, at vækst alene ville skabe udvikling og udrydde fattigdommen. Verdensbanken kaldte det "trickle-down" effekten – dryppeeffekten – som er en forestilling om, at væksten i den private sektor og den deraf følgende økonomiske aktivitet og efterspørgsel på arbejdskraft, af sig selv vil skabe en positiv udvikling i de fattige lande.

Historien har vist, at ukontrolleret vækst ikke bidrager til at løse problemerne i udviklingslandene, men tværtimod skaber kæmpemæssige byer med enorme slumområder, et udpint miljø, slave-lignende jobs og endnu større forskelle mellem de rige og det store flertal af fattige.

Parallelt med at væksten i den private sektor stimuleres med lånekapital og kreditordninger, er det derfor helt afgørende, at man kigger på rammebetingelserne for væksten. Man skal sikre at arbejdsmarkedslovgivningen sætter fornuftige betingelser for virksomhederne, både for så vidt angår det ydre miljø, som for arbejdsmiljøet. Loven skal også sikre en fornuftig dialog mellem arbejdere og arbejdsgivere, og der skal etableres erhvervsfaglige uddannelser. Den offentlige sektor skal være i stand til at levere på kerneydelserne uddannelse og sundhed. Der skal skabes sociale sikkerhedsnet, som kan sikre de fattigstes muligheder for overlevelse og social mobilitet.

I al enkelthed handler det om, at alle mennesker har krav på et anstændigt arbejde, det er kernen i bæredygtig vækst: Det er trods alt svært at udrydde fattigdommen uden at give noget til de fattige!

I dette nummer af Ulandsmagasinet sætter vi ord og billeder på Anstændigt Arbejde Dagsordenen, og vi håber hermed blandt andet, at bidrage til diskussionen om revisionen af den danske strategi for udviklingsbistand Partnerskab 2010.

God læselyst.

Harald Børsting
Formand for LO,
Formand for Ulandssekretariatet

Bente Sorgenfrey
Formand for FTF,
Næstformand for Ulandssekretariatet

Udgiver:
Ulandssekretariatet
Vester Voldgade 100
1552 København V

Telefon: 33 73 74 40
E-mail: mail@loftf.dk

www.ulandssekretariatet.dk

Ansvarshavende redaktør:
Mads Bugge Madsen

Redaktion:
Maria Livbjerg (redaktør)

Forsidefoto:
Finn Brasen

Grafisk tilrettelæggelse:
Koefoed/Ægir

Tryk: Thomsen Offset A/S
Oplag: 4.000

Ulandsmagasinet er produceret
med støtte fra Danida

ISSN 1603-5232



Fakta om Anstændigt Arbejde

Ifølge den internationale arbejdsorganisation ILO er anstændigt arbejde summen af folks forhåbninger til deres arbejdsliv. Begrebet beskriver muligheden for at finde arbejde under frie, retfærdige, sikre og værdige forhold. Derfor skal disse fire grundelementer være til stede for at man kan tale om anstændigt arbejde:

- Anerkendelse af arbejdstagerrettigheder
- Beskæftigelse og indkomstmuligheder
- Social beskyttelse og social sikring
- Social dialog og trepartsmodellen

Anstændigt arbejde er for alle arbejdstagere - kvinder og mænd, både i den formelle og den uformelle økonomi, for lønarbejdere og selvstændige, på fabrikker, kontorer, i eget hjem eller i lokalsamfundet.

Det er svært at være uenig i, at alle har ret til anstændigt arbejde. Begrebet har da også på relativ kort tid vundet hævd, og det bliver mere og mere anerkendt internationalt, at et velfungerende arbejdsmarked er midlet til at bekæmpe verdens fattigdom. Dagsordenen for Anstændigt Arbejde støttes nu af flere store internationale organisationer som OECD, Organisationen af Amerikanske Stater, Den Afrikanske Union, Den Økonomiske Kommission for Afrika, Den Asiatiske Udviklingsbank og Europa-Kommissionen.

Også FN anerkender, at produktiv beskæftigelse og anstændigt arbejde er den eneste bæredygtige vej ud af fattigdom. I FNs 2015-mål, som blev vedtaget i år 2000 af 189 af verdens statsledere, er anstændigt arbejde blevet indskrevet som et af delmålene, der skal nås for at udrydde ekstrem fattigdom inden 2015.

Mål 1: At udrydde ekstrem fattigdom og sult

Delmål: At halvere andelen af verdens befolkning, som lever for under en dollar om dagen inden år 2015.

Delmål: At opnå fuld beskæftigelse og anstændige arbejdsforhold for alle, inkl. kvinder og unge mennesker, inden år 2015

Delmål: At halvere andelen af verdens befolkning, som lider under hungersnød inden år 2015.

ANSTÆNDIGT ARBEJDE KAMPAGNE

I januar 2007 blev kampagnen for Anstændigt arbejde og værdigt liv lanceret af fem organisationer, Solidar, ITUC, EFS, Social Alert International og Global Progressive Forum. De har siden arbejdet sammen for at fremme anstændigt arbejde for anstændigt liv som løsning på fattigdom. Kampagnen henvender sig til unge, fagforeningsfolk, ngo'er og beslutningstagere i de udviklede lande og i udviklingslande. Læs mere på www.wddw.org.



◀ Ca. 1,8 millioner filippinske bygningsarbejdere er ikke omfattet af reglerne i den Filippinske arbejdsmarkedslov fordi de kan opfattes som midlertidigt ansatte.

De uanstændige arbejdsforhold

Millioner af mennesker i Asien lever og arbejder under forfærdelige forhold. Derfor arbejder fagforeninger, regeringer og internationale organisationer, bl.a. med støtte fra Ulandssekretariatet, på at forbedre vilkårene og skabe anstændigt arbejde.

Når mere end 25 kvindelige tekstilarbejdere omkommer i en fabriksbrand i Bangladesh fordi arbejdsgiveren har låst døren til produktionshallen udefra for at forhindre at arbejderne benytter toiletterne uden for pauserne – så er det uanstændige arbejdsforhold.

Når ca. 1,8 millioner filippinske bygningsarbejdere er forhindret i at forsvare deres rettigheder på arbejdspladsen og risikerer at blive fængslet hvis de strejker fordi "arbejdspladsen" som alle andre byggepladser er midlertidig og derfor ikke er omfattet af den filippinske arbejdsmarkedslov – så er det uanstændige arbejdsforhold.

Når millioner af landarbejdere i Nepal ikke engang modtager den statsfastsatte minimumsløn på ca. 7 kr. for en dags arbejde og samtidig

ikke er omfattet af de ydmyge regler om social sikring som den Nepalesiske arbejdsmarkedslov trods alt giver – så er det uanstændige arbejdsforhold.

Når millioner af asiatiske arbejdere, tvunget af fattigdom og den økonomiske krise, rejser til andre lande som migrantarbejdere og ender i underbetalte jobs uden mulighed for at tilbagebetale de lån, de må optage for at betale jobagenten. Jobs med elendige indkvarteringsforhold og arbejdsforhold. F.eks. udløste det en voldsom debat og modstand i Malaysia, da nogen dristede sig til at foreslå at de mange migrantarbejdere fra Nepal, Bangladesh og Indonesien egentlig også burde have den ugentlige fridag, som det trods alt er skik at give de filippinske stuepiger. Det er uanstændige arbejdsforhold.

● OMSIGGRIBENDE FATTIGDOM

Eksemplerne på uanstændige arbejdsforhold i Asien er mere end bekymrende og antallet af overtrædelser af grundlæggende rettigheder er uendelige. Asien er den folkerigeste del af verden. Her finder vi det største antal af fattige arbejdere, der kæmper en daglig kamp for overlevelse under kummerlige vilkår og uden beskyttelse fra lovgivning, uden effektive faglige systemer osv. Fattigdommen er enorm. Mere end 1 milliard mennesker i Asien er henvist til at leve for 10 kr. eller mindre om dagen. Mere end 200 millioner endda for 5 kroner eller mindre.

Fattigdommen griber i dag om sig i flertallet af de Asiatiske lande. Dette skal så kombineres med at de fleste lande udover de økonomiske udvik-



▲ *Millioner af landarbejdere i Nepal modtager ikke engang den statsfastsatte minimalløn på ca. 7 kr. for en dags arbejde, og er samtidig ikke omfattet af de ydmyge regler om social sikring, som den Nepalesiske arbejdsmarkedslov trods alt giver.*

lingsproblemer har en gammel og utilstrækkelig arbejdsmarkedslovgivning, der simpelthen ikke er i stand til at sikre regionens arbejdere anstændige leve- og arbejdsvilkår. For eksempel er den lov, der i Pakistan regulerer arbejdet i de Pakistanske miner, fra 1928 og gennemført af den engelske kolonimagt. Det er ikke godt nok.

● ANSTÆNDIGT ARBEJDE PÅ DAGSORDENEN

'Anstændigt Arbejde' støttes i dag af såvel FN, udviklingsbankerne og den internationale fagbevægelse, og dermed er problemerne for de fattige arbejdere såvel i Asien som i resten af verden for alvor kommet på dagsordenen. Flere af de internationale investeringsbanker som Verdensbanken og Den Asiatiske Udviklingsbank har udformet sociale kapitler, der understøtter anstændigt arbejde. Donorlandene som f.eks. Danmark omtaler ligeledes anstændigt arbejde i deres udviklingsstrategier for Asien.

Flere og flere regeringer har også fået øjnene op for nødvendigheden af at arbejde skal være rimeligt og anstændigt. F.eks. i Filippiner hvor

flertallet af arbejderne lever for 10 kroner eller mindre, hedder det i landets udviklingsplan 2004-2010: "Arbejdsmarkeds-politikkerne skal styres af princippet om at skaffe anstændig og produktiv beskæftigelse. Dette betyder, at der ydes tilstrækkelig indkomst, beskyttelse af rettighederne ved arbejde, sørges for social beskyttelse og at deltagelse i den demokratiske proces er sikret gennem trepartsforhandlinger og social dialog". Det er meget fint og bestemt et skridt på vejen – men der er lang vej igen. Asiens fagforeninger forsøger ihærdigt at få omsat de fine ord til handling og forandringer for deres medlemmer.



◀ *Nogle steder er pakistanske minearbejdere tvunget til, med en osende olielampe i munden, at slæbe 50 kilo kul på ryggen gennem 500 m lange minegange, hvor loftshøjden er 1,20 m og gangene er fyldt med kryb og slanger.*

● NYT PROGRAM

Ulandssekretariatet har i år iværksat et stort regionalt program for Asien under titlen "Støtte til Anstændigt Arbejde i Asien" hvor vi med et udviklingsperspektiv frem til 2015 forsøger at understøtte den asiatiske fagbevægelse i deres kamp for anstændigt arbejde. Programmet ligger fint i tråd med de globale og specielt de regionale prioriteringer, som er nævnt ovenfor.

Med udgangspunkt i et samarbejde med den regionale afdeling af den internationale faglige organisation ITUC yder Ulandssekretariatet støtte til ITUC-Asia Pacifics arbejde med kampanjer og fortalervirksomhed, som bl.a. sker gennem regelmæssige møder med Den Asiatiske Udviklingsbank. Hensigten er at støtte fagbevægelsens arbejde for at få Anstændigt Arbejde dagsordenen indarbejdet i de forskellige landes arbejdsmarkedslovgivninger. Der gennemføres en særlig indsats i 3 lande, Cambodja, Bangladesh og Nepal hvor fagbevægelsen med udgangspunkt i undersøgelser af den lokale lovgivning får hjælp til at udvikle strategier og handlingsplaner for hvordan anstændigt arbejde kan indarbejdes i lovene. ITUC-AP vil så anvende erfaringerne til tilsvarende indsatser i andre lande som f.eks. Pakistan, Thailand og Indonesien.

Millennium målene fastsat af FN hvor Anstændigt Arbejde dagsordenen er en ekstra komponent er sat til indfrielse i 2015. Det synes ikke at være til at nå inden deadline og der tales da også om en forlængelse på ekstra 5 år. Men der er mange initiativer og små men positive skridt i den rigtige retning. Der er ikke andet at gøre end at blive ved med at presse på – mere end 1 milliard Asiatiske arbejdere har også ret til et anstændigt liv og anstændige arbejdsforhold.

Adgang til en bedre fremtid

I de sidste tre år har arbejdsmarkedsinstituttet BILS (Bangladesh Institut for Labour Studies) i samarbejde med Dansk Metal og Ulandssekretariatet kørt et autoværkstedprojekt, som træner unge drenge i Bangladesh som mekanikere. Målet med kurset er at give børnearbejdere adgang til et anstændigt arbejde og dermed en bedre fremtid.

“Der er ikke nogen specielle kriterier for hvilke børn, der får en læreplads,” siger Jørgen Riis Madsen fra Dansk Metal, “men de børn som arbejder på de farlige arbejdspladser kommer først i køen.” Værkstedet har plads til 24 unge i alderen 14 – 16 år, som tilbydes 12 måneders træning som automekanikere.

Da projektet startede, tog Jørgen Riis Madsen et halvt år til Bangladesh for at hjælpe med at få autoværkstedet op at køre. Helt praktisk skulle der bl.a. købes udstyr og værktøj til værkstedet, men der skulle også sættes struktur på arbejdsgange og undervisning osv. Uddannelsen er sat sammen af teori, praktiske øvelser, og derudover hvad der ellers kommer ind i værkstedet af opgaver, dvs. almindeligt reparationsarbejde på biler, herunder bremses, kobling, støddæmpere og motor. Der er ansat 2 voksne mekanikere, der underviser de unge i 2 skift og 3 teams.

“I løbet af de næsten tre år projektet har kørt, er der blevet uddannet 62 drenge fra værkstedet, så det vil sige at der har været et frafald på 10 drenge. Det er godt klaret, for jeg tror faktisk ikke, at det er et større frafald end herhjemme.”

● NYT VÆRKSTED OG LIFT

Der er sket en del ændringer og udviklinger med værkstedet undervejs, fortæller Jørgen Riis Madsen “De har lige fået en ny lift, der gør det meget nemmere for dem at lave bilerne, og drengene kan lære nye arbejdsopgaver.” Den nye lift, gør desuden at værkstedet kan påtage sig flere opgaver og dermed øge indtjeningen.

En af udfordringerne i værkstedsprojektet er dog pt. at få nok kunder

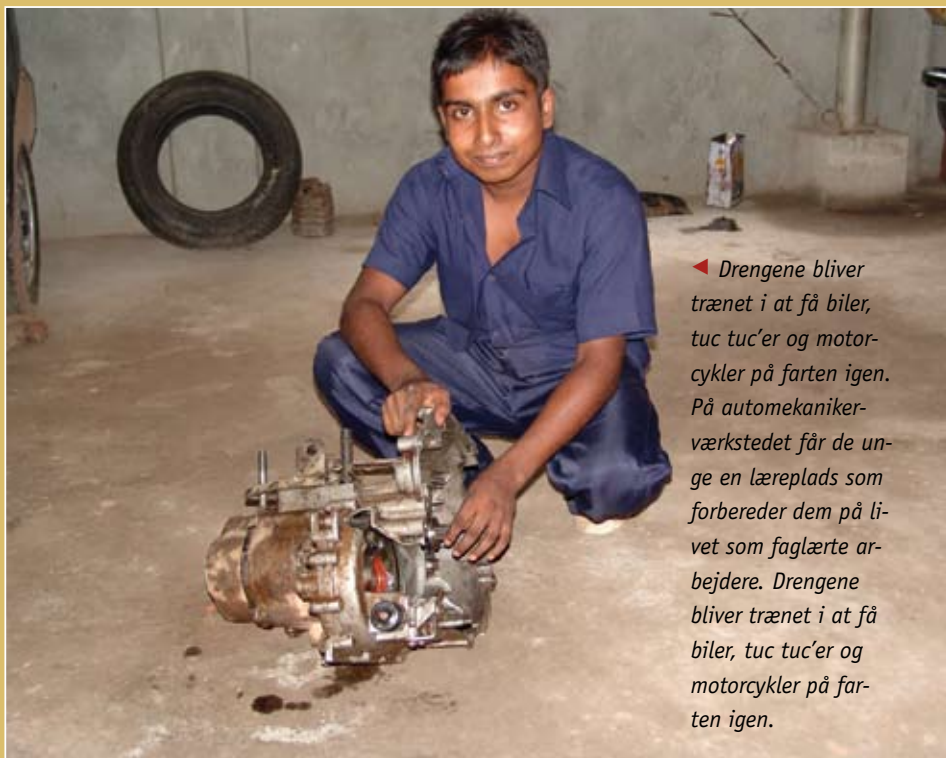
i butikken. “Manglen på opgaver er lige nu det største problem, da det er svært at undervise lærlingene, når der kun kommer få kunder.” Problemet hænger nok sammen med at projektet for kort tid siden er flyttet til nye og større lokaler i et andet område af Dhaka. “Det nye værksted er så nyt endnu, at der ikke er så mange, der ved, de er der, men det regner vi med at kunne rette op på ved at lave noget mere reklame for stedet.”

Formålet med træningen er, at give unge børnearbejdere i Bangladesh en mulighed for at kravle nogle trin op på uddannelsesstigen. En uddannelse kan nemlig være adgangsбилетten til et bedre liv med flere muligheder. Også familierne bliver påvirket posi-

tivt, da drengenes indkomst ofte er en væsentlig del af familiens økonomi.

Men hvordan er udsigterne så egentlig for drengene, når de er færdige? Fra værkstedet får de udbetalt en slags “starthjælp”, som de selv har været med til at spare op. Drengene betaler nemlig 300 taka (ca. 30 kr.) til skolen hver måned, som bliver sat ind på en opsparingskonto og udbetalt når drengene er udlært. Og chancen for at komme i arbejde hurtigt er stor. “Det har heldigvis vist sig, at de virkelig kan bruge uddannelsen til noget. Ca. 80 % har fået arbejde.” fortæller Jørgen Riis Madsen glad.

Projektet kører nu videre som en del af Ulandssekretariatets program i Asien.



◀ Drengene bliver trænet i at få biler, tuc tuc'er og motorcykler på farten igen. På automekanikerværkstedet får de unge en læreplads som forbereder dem på livet som faglærte arbejdere. Drengene bliver trænet i at få biler, tuc tuc'er og motorcykler på farten igen.



▲ Jørgen Riis Madsen underviser tre drenge på værkstedet i hovedstaden Dhaka.

Jeg drømmer om mit eget værksted

Da vi kommer ind i værkstedsbygningen står Arif med hovedet nede i motoren på noget, der kunne være en gammel sort Fiat. Han er 16 år gammel, og ved at blive udlært som mekaniker på autoværkstedet. Som de fleste andre unge i Bangladesh gik Arif ud af grundskolen efter seks års skolegang for at arbejde. Det er nemlig nødvendigt at han bidrager til familiens økonomi, for der er ikke mange penge at rutte med. Inden han kom til værksteds-projektet arbejdede han 12 timer om dagen hos en købmand, hvor han fik gratis mad og 900 taka (67 kr.) udbetalt om måneden."

Arif er glad for at være sammen med kammeraterne på værkstedet,

men han er også glad for de muligheder lærepladsen giver ham. "Jeg kan lide arbejdet her, og vi lærer meget." Faktisk har Arif allerede lært så meget, at han kan tjene lidt ved siden af lærepladsen. "Jeg arbejder nogle timer ved siden af hver dag og tjener lidt, så jeg kan hjælpe min familie. Jeg bruger kun penge til transporten - resten af pengene giver jeg til min mor." Familien består af Arifs far, mor og en mindre bror på 11 år. Hans far arbejder på en keramikfabrik, moren arbejder derhjemme og lillebroren går stadig i skole.

● FREMTIDEN

Når Arif snart er færdig med kurset på værkstedet, vil han gerne ud at arbej-

de som mekaniker." Min største drøm er at få mit eget værksted, så jeg kan hjælpe min familie. Indtil det kan ske, håber jeg på at få et arbejde som mekaniker på et almindeligt værksted, hvor jeg kan bruge alt det, jeg har lært her.

Hvis Arif skulle være med til at bestemme hvordan Bangladesh skulle være i fremtiden ville han prioritere at der er lægehjælp og hospitaler til alle, men han ville også gøre noget ved det udbredte børnearbejde "Jeg ville sørge for at børnene kan blive i skolen til de er færdige, og ikke som nu, hvor de fleste er nødt til at gå ud af skolen alt for tidligt for at arbejde og tjene penge."

En konstant kamp for overlevelse

Marcela Ant3nio er en af de millioner af kvinder i Angola, der måtte forlade skolen efter f3 3r og aldrig har f3et en uddannelse eller et ordentligt arbejde. Siden 1989 har hun solgt brugt t3j eller l3skedrikke p3 markedet i Cazenga i hovedstaden Luanda.



▲ Markedet blev renoveret i 2007 og er langt renere og bedre end det gamle, 3bne marked.

Marcela var gravid i 6. m3ned, da hendes mand i 1999 blev sendt til fronten mod opr3rslederen Savimbi. Kort efter fik hun besked om, at hendes mand var blevet dr3bt. Han blev endnu et offer i den grusomme borgerkrig, som ramte Angola efter uafh3ndigheden fra portugiserne i 1975, og som f3rst blev afsluttet med fredsaftalen i 2002. Krigen kostede op mod 1,5 mill. mennesker livet, og 4 mill. blev fordrevet fra deres hjem.

Marcela stod alene tilbage med 5 sm3 3b3rn. Trods ih3rdige fors3g har Marcela aldrig f3et udbetalt pension eller b3rne- og boligst3tte fra staten.

I dag arbejder den 41-3rige Marcela p3 markedet i Cazenga i hovedstaden Luanda. "Det har v3ret en konstant kamp for overlevelse og for at kunne br3df3de mine b33rn," siger Marcela. Det er lykkedes at f3 b3r- nene nogle 3r i skole, men der er ikke mulighed for at give dem en uddannelse, for de har v3ret n3dt til at hj3lpe Marcela p3 markedet.

"Hvis salget g3r rimeligt, kan jeg tjene 100 USD om m3neden", siger Marcela. Men det er en usikker og uregelm3ssig indkomst i Angola, som har et meget h3jere prisniveau end de fleste afrikanske lande. Marcela har ingen form for sociale sikringsordninger.

● ANST3NDIGT ARBEJDE P3 MARKEDET

I 2002 begyndte forbundet for den uformelle 3konomi under landsorganisationen UNTA at organisere markedsfolk. Marcela blev hurtigt aktiv i fagforeningen og er i dag n3stformand i den lokale fagforening p3 markedet i Cazenga. De har godt 2.000 medlemmer, hvilket er ca.1/3 af s3lgerne. Forbundets samlede medlemstal i Luanda er steget fra godt 6.000 til over 11.000 p3 et 3r.

"Det har i den grad styrket min selvtillid at v3re i fagforeningen, og jeg har f3et langt mere respekt og anerkendelse fra de andre kvinder", siger Marcela stolt. "Vi gennemf3rer oplysningsaktiviteter, s3 folk p3 markedet ved, at ogs3 de har rettigheder og krav p3 bedre forhold. Vi laver kurser i sikkerhed og sundhed for at undg3 ulykker og om HIV/AIDS. Mange af s3l-

gerne ved ikke nok om sygdommen, og om hvordan man undg3r at blive smittet." Som f3lge af de mange 3rs isolation under krigen vurderes det, at kun 2,1 % af befolkningen i Angola er smittet. Det er betydeligt f3erre end i nabolandene. Frygten for spredning er der dog, og over 10.000 mennesker d3r hvert 3r af sygdommen.

"Vi har f3et etableret et godt forhold til markedsadministrationen og de lokale myndigheder, og vi har f3et sikret bedre hygiejniske forhold. Vi k3mper stadig for at f3 en sundhedsklinik og en b3rnehave. Det ville v3re et k3mpe fremskridt. Jeg ville ogs3 3nske, vi kunne f3 kurser i, hvordan vi kan forbedre vores forretninger", siger Marcela. Men s3danne kurser findes ikke. Der er ogs3 brug for l3se- og skrivekurser, for det har mange aldrig f3et l3rt. N3r der opst3r konflikter f.eks. omkring st3depladser, forhandler fagforeningen sig frem til en l3sning med markedsadministrationen.

● BEHOV FOR AT N3 L3NGERE UD

UNTA forhandler med regeringen om, hvordan man kunne sikre sociale sikringsordninger for folk i den uformelle 3konomi. I 3jeblikket er det kun arbejdere i den private sektor og offentligt ansatte, som er d3kket – og de udg3r kun en lille del af befolkningen.

Som led i Ulandssekretariatets projekt i det sydlige Afrika omkring anst3ndigt arbejde og demokrati, som omfatter Angola, Mozambique, Swaziland, Zimbabwe og Zambia, s3ger de to landsorganisationer UNTA og CGSILA at udvikle nye strategier for at sikre bedre arbejdsvilk3r. Dels gennem overenskomster, fokus p3 arbejdsmilj3, HIV/AIDS og overholdelse af faglige rettigheder i de private og offentlige sektorer, dels gennem en



◀ *Marcela: 41-årige Marcela er næstformand i den lokale fagforening på markedet i Cazenga. Derudover er hun alene med fem børn.*

▼ *Siden 2002 har forbundet for den uformelle økonomi organiseret folk på markedet. Her ses ledelsen.*



mere struktureret indsats for at organisere den uformelle økonomi. Indtil videre er det kun markedsfolkene, fagbevægelsen har fokuseret på, men der er behov for at nå langt bredere ud. Fagbevægelsen er nødt til også at repræsentere folk i den uformelle økonomi, hvis de skal sikres et anstændigt arbejde.

Det første parlamentsvalg siden 1992 blev afholdt i 2008. Det forløb fredeligt og bidrog til at konsolidere freden. Regeringspartiet, som har været ved magten siden 1979, vandt med hele 81,6 % af stemmerne. Der skulle have været præsidentvalg i år, men det er udsat, indtil en ny forfatning er forhandlet på plads.

”Vi har fået det bedre i Angola, efter at freden er sikret”, siger Marcela. Der er dog mange sår, som skal helles. Mange mistede deres slægtninge under krigen og har oplevet uhyrlighederne. ”Vi er nødt til at prøve at glemme og komme videre. Min drøm er bare at få et ordentligt arbejde, så jeg kan sikre mine børn en uddannelse.”

OLIE, MINERALER OG BORGERKRIG

Angola med godt 13 mil. indbyggere er et af de rigeste lande i Afrika med enorme olieforekomster, guld, diamanter og mineraler. Der forestår dog stadig et kæmpe arbejde med at få genopbygget landet efter 40 års befrielses- og borgerkrig. Landbrug og infrastruktur blev smadret under krigen, og tusindvis af landminers spredt ud, som den dag i dag koster menneskeliv. Over halvdelen af fødevarerne må stadig importeres.

Siden freden har Angola oplevet en eksplosiv vækst på helt op til 15 % fra 2004 til 2007, og de udenlandske investeringer fra USA, Kina, Brasilien, Portugal og Spanien vælter ind. Kina har ydet lån for 7 mia. USD til genopbygning af infrastrukturen. Multinationale selskaber præger billedet i de store byer, og overalt bygges der veje og højhuse. Inflationen er faldet fra 325 % i 2000 til 13 % i 2008.

Udviklingen har skabt en rig elite og en spirende middelklasse, men langt størstedelen af befolkningen har ikke mærket meget til den økonomiske udvikling. Der er fortsat 40,5 % af befolkningen, som lever under fattigdomsgrænsen. Også Angola rammes af den økonomiske krise med en afmatning i investeringerne og færre indtægter fra olieeksporten. Regeringen har nedjusteret statsbudgettet og udsat en række projekter. Stadig må over 80 % af befolkningen som Marcela overleve ved en eller anden form for beskæftigelse i den uformelle økonomi.

Et kig på det Tanzanianske arbejdsmarked kan være en chokerende oplevelse. De færreste har fast arbejde og underbetaling og elendige arbejdsforhold er reglen snarere end undtagelsen.

Den lovlige mindsteløn er, selvom den sidst blev reguleret i 2007, ikke stor nok til at den kan forsørge en familie. Derudover er det alt for almindeligt, at der bliver snydt med selv miserable mindstelønninger, og at den lovfæstede pligt til social- og sygesikring af ansatte også tilsidesættes.

Staten er den største arbejdsgiver i Tanzania og det kunne måske få en til at tro, at der må være orden i sagerne for de statsansatte. Sådan er det bare ikke; f.eks. får lærere ikke altid deres løn til tiden - den kan ofte være måneder forsinket. Når det gælder lønreguleringer, så kan der gå



Reglen og undtagelsen

både 5 og 10 år før de bliver ført ud i livet og kommer de ansatte til gode. Lige netop sådanne forhold gjorde, at lærerforeningen TTU (Tanzania Teachers Union) varslede strejke for første gang nogensinde i efteråret 2008. Løsningen blev at regeringen gik med til at betale 40 % af de ubetalte lønninger, som staten skyldte lærerne. De resterende 60 % skal falde i 2010, hvis der er plads i de nationale budgetter.

Ser man på den arbejdsduelige befolkning i Tanzania, så lever ca. 80 % i det man kalder den uformelle økonomi. Dvs. den del af den nationale økonomi, som ikke er registreret og som ikke indgår i statens indtægtsgrundlag.

● OVERARBEJDE TIL MINDSTELØN

I hovedstaden Arusha er der en fabrik, som leverer imprægnerede myg-

genet til de dele af verden, hvor malaria stortrives. Myggenetfabrikken indgår i et joint venture med 2 andre selskaber og tilsammen har man ca. 6.200 ansatte. På selve fabrikken hvor myggenettene laves arbejder der ca. 3.000 medarbejdere og af disse er ca. 2.000 medlemmer af fagforeningen for industriansatte TUICO, som Ulandsekretariatet støtter i et projektsamarbejde med CO-Industri.

Tillidsrepræsentanterne fra TUICO kæmper en brav kamp for at skaffe medlemmerne anstændigt arbejde. Et af de områder, der kæmpes om er arbejdstid. Ifølge lovgivningen er den normale arbejdstid i industriel produktion på 45 timer og den normale arbejdsdag er på 9 timer. Lørdag og søndag er normalt fridage. En 6 dages arbejdsuge kan forekomme, men ingen arbejdsdag må overstige 12

timer. På myggenetfabrikken er der imidlertid masser at lave. Så meget, at alle medarbejderne arbejder 6 dage om ugen og 11 timer om dagen, og det har de gjort i måneder og vil gøre det lang tid frem.

Spørger man så til lønnen for denne enorme arbejdsindsats, så ligger den lige tilfældigvis på mindstelønnen for industrielt arbejde - nemlig T.shs. 80.000, eller ca. 325 danske kroner om måneden (1.7.2009). Ingen udbetaling af overtidsbetaling forekommer. Det er en løn, som man hverken kan leve eller dø af i Tanzania.

På virksomheden er der ingen HIV/AIDS-politik, da myggenetfabrikken angiver at ingen af de ansatte er smittede, og at der derfor ikke er behov for en officiel politik. Dette forekommer ret usandsynligt i et land hvor ca. 9 % af den samlede befolk-



◀ De ansatte på bryggeriet Tanzania Breweries i Arusha hører til de få heldige i Tanzania, der får en ordentlig løn og ordentlige arbejdsforhold med værnemidler, sikkerhedshensyn og adgang til lægeklinik.

ning er smittet. Ifølge en repræsentant for ledelsen: "har der kun været én medarbejder som var smittet og da hun startede på fravær og efter kort tid kom med et brev fra lægen, om at hun ikke kunne arbejde, ja så stoppede hun, og vi har hørt at hun døde en uge efter. Andre tilfælde har der, ledelsen bekendt, ikke været

Tanzanias grundlov tilsiger, at diskrimination ikke må forekomme og har endda beskrevet retten til arbejde. Alligevel opfordrer ledelsen på virksomheden medarbejdere til at fortælle, hvis de hører noget som kunne betyde at en kollega er smittet. Ledelsens interesse for om deres ansatte er smittet med HIV/AIDS udspringer ikke af omsorg og bekymring for de ansattes helbred – langt de fleste steder er en mistanke ensbetydende med en fyreseddel, hvilket

igen betyder dyb fattigdom og ingen penge til mad og medicin for hverken den smittede eller familien.

● UNDTAGELSEN, DER BEKRÆFTER REGLEN

Midt i det formelt set underbeskæftigede Tanzania hvor overtrædelser af fundamentale arbejdstagerrettigheder er almindelige og hyppige, så er der alligevel arbejdspladser, som arbejder med målsætningen om anstændigt arbejde.

I Arusha, på bryggeriet Tanzania Breweries har TUICO ca. 300 medlemmer ud af de ca. 365 ansatte og der er overenskomst. Lønnen ligger betragteligt over det, som ellers er typisk for de fleste virksomheder på egnen. På bryggeriet er der en arbejdsmiljøafdeling som sørger for at alle arbejdere har været på kursus i vare-

tagelsen af egen sikkerhed. Høreværn og beskyttende fodtøj uddeles til hver enkelt medarbejder, og der hænger gode kondomer frit tilgængelige rundt omkring i hallerne.

HIV smittede får fri til at gå til læge til helbredsundersøgelse og udlevering af livsnødvendig medicin. I udkanten af fabriksgrunden er der etableret en sundhedsklinik, som betales af bryggeriet og som dels servicerer bryggeriarbejderne dels det omkringliggende samfund. Slægtninge til bryggeriarbejderne får billigere priser end folk, der kommer ind fra gaden.

I den større sammenhæng kan man sige, at implementeringen af anstændigt arbejde er startet i Tanzania, men at der stadig er lang vej endnu og store opgaver forude for fagbevægelsen, som skal løses.



▲ Demonstranter er ofte blevet mødt med vold og brutalitet fra militæret og politiets side.

Demokrati og forsoning

Torsdag aften d. 29. oktober 2009 blev der i Honduras underskrevet en aftale mellem den afsatte præsident Zelaya og den nuværende kuppræsident Micheletti, med det formål, at få afsluttet den langvarige, politiske krise i landet. Men har man gjort regning uden vært?

En ting er sikkert, den honduranske befolkning og hele det internationale samfund ønsker og har behov for at valget den 29. november afvikles som et transparent og demokratisk valg. Men for mange i modstandsfronten (Frente Nacional de Resistencia), er det kommende valg allerede en ren farce. De spørger sig selv og omverdenen, om man kan kalde det et ud-

tryk for demokrati, at der i den nuværende honduranske kontekst nu er mindre end en måned til at forberede et valg, og at den demokratiske valgte præsident, Mel Zelaya, fortsat her i november måned ikke er blevet genindsat som præsident.

Uanset hvilken holdning man måtte have, så kan det konstateres, at kupregeringens forhalingstaktik er lykkedes næsten til perfektion, og chikanerierne af den nuværende opposition har inkluderet alt lige fra mord og politivold over inddragelse af den personlige bevægelsesfrihed til grov manipulation i medierne og målrettet kontrol med infrastrukturen i landet.

Den honduranske fagbevægelse har været delvist splittet i spørgsmålet om, hvilken side man skulle støtte i konflikten. Ulandssekretariatet samarbejdspartner CUTH, som er en af de tre landsorganisationer i Honduras, ønsker en snarlig genindsættelse af Mel Zelaya som præsident. Der er hel-

ler ikke nødvendigvis helt enighed om, hvad man stiller op med valget den 29. november og tiden herefter. To emner hører man dog folk gentage igen og igen. - Demokratiet skal styrkes, og der skal gennemføres en grundlovsreform.

● I CUTH'S MASKINRUM

Morgenen efter indgåelsen af aftalen, befandt vi os i midten af CUTH's maskinrum, nemlig på deres fagforeringskontor i byen San Pedro Sula. Telefoner kimedede, pressefolk og medlemmer kom og gik i et væk, mens generalsekretæren, Israel Salinas, både tog sig tid til at give interviews til pressen samt mødes med vores LO/FTF-delegation.

Israel Salinas, - hvad mener du om den aftale, som blev indgået mellem Zelaya og Micheletti i går aftes?

Manuel Zelaya vender tilbage til præsidentposten med hænderne bundet

på ryggen og med mindre magtbeføjelser end før kuppet. 8-punktsaftalen indeholder hverken noget om det fjerde valgspørgsmål (La Cuarta Urna), som Mel havde foreslået, og der er heller ikke noget om en eventuel grundlovsreform.

Denne her "Cuarta Urna" eller forespørgsel, som var tænkt gennemført den 28. juni blev af flere kategoriseret som grundlovsstridig. Hvad mener du om det?

Formålet med denne forespørgsel var, at hele det honduranske folk kunne tage stilling til, om det var relevant at de blev konsulteret ved det næste valg ang. behovet for udarbejdelse

Hvordan ser du mulighederne for, ved det forestående valg, at få omsat de sidste fire måneders kamp til mere realpolitisk indflydelse i fremtiden?

I mit udgangspunkt er jeg forsigtig optimist. Jeg tror på en mulighed for at samle "modstandskræfterne" og deltage i valget, som en stærk opposition. Der er chance for at få valgt en hel del parlamentsmedlemmer ind og måske endda en præsident. Den korte tidshorizont er en stor forhindring, vi skal prøve at håndtere. Desuden er det et tilbagevendende problem, at få partierne på venstrefløjen til at gå i alliance og samarbejde.

Har krisen ført til nogen form for splittelse i fagbevægelsen eller internt i CUTH?

I selve CUTH har der ikke været nogen alarmerende problemer, men der er kommet skelsættende problemer i forhold til postarbejdernes fagforbund og de ansatte på Escuela-hospitalet, som ikke har støttet modstanden mod kupregeringen. Postarbejderne gik endda i optog med kuptilhængerne. Der er et stort behov for en forsoningsproces i den honduranske fagbevægelse, så alle kan komme videre. Vi skal spille en vigtig rolle i sikringen af anstændigt arbejde - et arbejdsmarked med et menneskeligt ansigt.



▲ Israel Salinas interviewes dagen efter underskrivelse af aftalen.

og vedtagelse af ny grundlovsreform samt dannelsen af en ny midlertidig nationalforsamling. CUTH så la Cuarta Urna som en historisk begivenhed, fordi det denne gang handlede om hvilket land og hvilket samfund det honduranske folk ønskede fremover.

Med den underskrevne aftale får I hverken forespørgslen "Cuarta Urna" eller grundlovsreformen. Hvordan forholder I jer til det i CUTH?

Kampen er langt fra slut, den er måske endda nærmest lige startet. Uanset det kommende valgresultat, skal vi fortsætte vores kamp for et mere demokratisk Honduras. En vigtig hjørnesteen i opbygningen af demokratiet, er en grundlov, som er med til at sikre demokratiske borgerrettigheder for alle i vores land. Det må vi presse på for at få!

KORT OM KRISEN

- Zelaya lægger mere og mere vægt på socialpolitiske tiltag. Bl.a. udsteder han, efter sammenbrud på tre-parts-forhandlinger om minimumslønnen, et dekret, som dikterer et lønløft på op til 60 %. Arbejdsgiversiden finder dekretet helt uacceptabelt og gennemfører adskillige aktioner mod det.
- Manuel Zelaya får Honduras ind i Alba - en alternativ platform for handel og kulturel udveksling i Latinamerika uden indblanding fra USA.
- Zelaya regulerer olieområdet, hvilket ikke bliver positivt modtaget af Shell, Texaco og Esso.
- Zelaya ønsker en vejledende folkeafstemning, om der ved valget den 29. november 2009 bør tilføjes et fjerde valgspørgsmål (La Cuarta Urna), der muliggør udarbejdelse og vedtagelse af en grundlovsreform.
- Den 28. juni gennemføres et statskup, og præsident Zelaya sættes på et fly til Costa Rica. Micheletti indsættes i stedet; det internationale samfund protesterer.
- Costa Ricas præsident Oscar Arias går ind som mægler i konflikten. Der nedsættes to forhandlingskommissioner. I Zelayas kommission sidder flere repræsentanter fra den honduranske fagbevægelse, bl.a. formanden for CUTH (LO), Israel Salinas.
- En aftale, som dikterer en hurtig genindsættelse af Zelaya, forkastes af Micheletti, og krisen fortsætter.
- Den 21. september er Zelaya tilbage i Honduras og søger tilflugt på den brasilianske ambassade.
- OAS og USA presser Micheletti-regeringen; en ny forhandlingsrunde startes, men går igen i stå på spørgsmålet om genindsættelse af Zelaya som præsident; Micheletti er imod.
- Hilary Clinton sender en kommission af sted til Tegucigalpa. Den 29. oktober underskrives en aftale, som skal sikre genindsættelsen af Zelaya med stærkt begrænset indflydelse i forhold til før kuppet.
- To dage efter opstår der en ny konflikt, da Zelaya og Micheletti tolker aftalen forskelligt.
- Krisen har foreløbigt kostet over 20 liv (12 faglige) og flere tusinde fra modstandsfronten har været fængslet uden rettigheder.
- Ved magasinets deadline er Zelaya endnu ikke genindsat som præsident i Honduras, men valgkampagnerne er i fuld gang.

I praktik i Filippinerne

Ulandssekretariatet har i dag seks sub-regionale kontorer rundt omkring i verden. Det er en udvikling, som vil gøre os endnu bedre til at yde støtte og rådgivning til de faglige organisationer i de lande vi arbejder i. Samtidig har det åbnet en mulighed for at vi nu kan tilbyde unge danske studerende gratis husly for et praktikophold, som indgår i deres studier.

Én af de unge, der har benyttet sig af muligheden for at komme i praktik er Maria Hjortsø Pedersen, som den 12. august tog af sted for at begynde sit praktikophold i Filippinerne. Her følger Maria i tre måneder arbejdet hos Ulandssekretariatets partner, fagforeningen for de offentligt ansatte PSLINK.



I løbet af et tre måneders ophold skal 26-årige Maria rundt og besøge de forskellige provinser, men bussen kommer til at være i Manila. Her skal Maria tilbringe tiden dels på PSLINKS hovedkontor dels på Ulandssekretariatets sub-regionale kontor. Inden Maria tog af sted talte vi sammen om hendes forventninger til og mål med praktikopholdet.

Hvordan blev du interesseret i fagligt arbejde i Filippinerne?

Jeg læser Arbejdslivsstudier og Socialvidenskab på RUC. Gennem mit studie har jeg arbejdet med fagbevægelsen som demokratisk organisation, og social forandringsaktør. Konteksten har dog hele tiden været

PSLINK

Public Services Labour Independent Confederation er en paraplyorganisation af fagforeninger, som organiserer offentligt ansatte fra forskellige statslige institutioner, lokale myndigheder samt ansatte fra sundhedssektoren, uddannelsessystemet, og specialsektorer. PSLINK har lokalkontorer på øerne Luzon, Visayas, and Mindanao og et samlet medlemstal på 88.000 offentligt ansatte.

Ulandssekretariatets arbejder i projektet med PSLINK sammen med Sundhedsministeriet og Undervisningsministerierne i Filippinerne. De danske partnere er Kommunernes Landsforening (KL), Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (FTF), Dansk Sygeplejeråd (DSR), Danske Regioner (DR).

Allianceprojektet fokuserer på at udvikle og fremme social dialog mellem arbejdsgivere og arbejdstagere indenfor uddannelses- og sundhedssektoren. Målet er at partnerne i fællesskab skal identificere problemer, der forhindrer levering af gode offentlige tjenesteydelser samt identificere løsninger, der er acceptable for begge parter.

meget national og dansk, og jeg synes at det kunne være spændende at komme ud at se verden og andre måder at gøre tingene på. Jeg ville gerne ud og have et mere internationalt perspektiv på arbejdsmarkedet.

Hvad er dine forventninger?

Jeg tror at det bliver helt vildt spændende og udfordrende på mange måder. Jeg håber selvfølgelig, at jeg kan bidrage med noget, og at jeg kommer til at lære en hel masse om filippinske forhold og hvordan de arbejder. Praktikperioden er kun tre mdr., så det bliver nok et intensivt forløb med lange arbejdsdage. Men det er jo også det, jeg gerne vil, og derfor jeg tager derover. Så det glæder jeg mig til.

Hvad ved du på forhånd om vores projekter derude?

Jeg har læst en del om PSLINKS projekter, men det bliver jo helt anderledes at se det hele i praksis. Helt konkret bliver det f.eks. rigtigt spændende at se hvordan de samarbejder med sundhedsministeriet.

Temaet for vores magasin er anstændigt arbejde. Hvad tænker du, når jeg siger anstændigt arbejde?

Så tænker jeg meget på fysiske arbejdsvilkår, at man bliver behandlet ordentlig og får udbetalt en rimelig løn. Jeg tænker også på den mere sociale og psykiske del af arbejdsmiljøet. Det er også utroligt vigtigt at man bliver anerkendt for det arbejde, man udfører både af sin chef og af samfundet. Medindflydelse er selvfølgelig helt nødvendigt - at man føler at man bliver hørt, og at ens mening betyder noget.

Tror du, at unge – fx dine venner – tænker over, om vi har anstændigt arbejde i Danmark?

De fleste af mine venner er også involverede i forskellige projekter både herhjemme og i ulandene, så ja arbejdsforhold og mulighederne for at udøve fagforeningsaktiviteter er noget vi ofte diskuterer. Det er selvfølgelig en hel grov generalisering, men

mange unge vil nok sige, at vi jo har det godt i Danmark, og at forholdene er gode. Det kan måske også nogen gang være svært at se, hvor tingene kunne ændres til det bedre, hvis man ikke interesserer sig for det, eller hvis man ikke lige har gjort en konkret erfaring fra sit eget arbejdsliv.

Nu vi snakker om Filippinerne, så er der jo også en masse filippinske piger, der rejser den anden vej. Vi har jo en hel masse kultur herhjemme i Danmark. Jeg synes godt at det kunne være værd at diskutere, om det er anstændigt at arbejde 37 timer om ugen for 3.000 kr. om måneden. Den gamle idé om kulturudveksling er måske ikke længere så meget motivationen for dem, som i dag er en del af ordningen.

Tror du unge danskere tænker over om mennesker i ulandene har anstændigt arbejde?

Det er naturligvis lidt svært at udtale sig på en hel generations vegne. Generelt tror jeg ikke anstændigt arbejde i ulande er noget, der i det daglige optager mange unge. Selvfølgelig ved de fleste godt at arbejdsforholdene alle steder ikke er som herhjemme, men jeg tror de fleste unge allerførst ville forbinde uanstændige arbejdsvilkår med børnearbejde. Det er noget af det, der har været mest oppe i medierne og som blandet andet H&M er blevet beskyldt for at benytte. Generelt tror jeg at enkeltsager mod kendte virksomheder, der når medierne, også når unge. Men jeg ved på den anden side ikke om det gælder alle enkeltsager og hvor mange unge, som fx bed mærke i afdækningen af arbejdsvilkårene på nogle af Mærsk's fabrikker i Kina.

Hvad vil du gerne have ud af dit ophold i Filippinerne?

Jeg håber på, at få indblik i filippinske måder at gøre tingene på mht. arbejdsmarkedssystemer. Forhåbentligt vil det også gøre, at jeg bedre kan perspektivere vores egen måde at organisere os på og hele det danske forhandlingssystem.



Det anstændige arbejde

▼ FOTO: NANA BUXANI · ULANDSMAGASINET NOVEMBER 2009

Med kampagnen "Fokus på anstændigt arbejde" vil Ulandssekretariatet og vores kollegaer i Asien fortælle danskerne om nogle af de udfordringer, som fagbevægelsen står over for i dag i udviklingslandene. Det drejer sig om korrupsion, fattigdom, arbejdsløshed, vold, undertrykkelse, globalisering og demokrati. Udfordringer, som gør det svært at forstå, hvordan tillidsfolk og arbejdere, overhovedet har energi og overskud til at udfordre overmagten.

Kampagnen består af en bred vifte af spændende aktiviteter, som finder sted rundt omkring i landet fra marts 2010 til marts 2011:

- Udstillinger med samtidskunst og kunsthåndværk fra Sydøstasien
- Koncerter og musik-workshops med filippinske musikere
- Filmforevisninger
- Foredrag
- Dialogmøder
- Udgivelse af et temamagasin

Kultur, i den bredeste forstand, er det som giver næring til modstanden mod uacceptable betingelser. Kulturen giver de oaser af frihed, fest og forståelse, der er en forudsætning for at fortsætte kampen mod urimelige og uanstændige vilkår. Vi vil med kam-

pagnen give et mere nuanceret og levende billede af Asien som en verdensdel, der trods store sociale og økonomiske problemer også rummer dynamik, vilje, energi og håb for en bedre fremtid. I kampagnen er der et særligt fokus på unges muligheder for at finde anstændigt arbejde og en bedre fremtid.

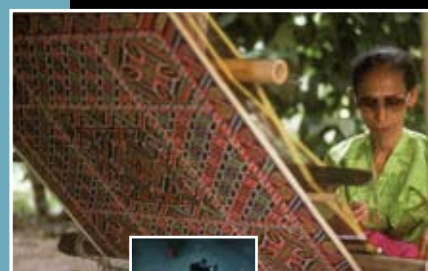
Kampagnen åbner med kunstudstillingens fernisering i Brøndsalen fredag den 26. februar. Her vil der være mulighed for at se udstillingen med samtidskunst fra Sydøstasien frem til den 7. marts.

På udstillingen kan man bl.a. se den filippinske pressefotograf Nana Buxanis fotoudstilling, der illustrerer forholdene på filippinske arbejdspladser. Nana (født 1966) er meget socialt engageret, og beskæftiger sig primært med temaer som børnearbejde, hjemløse, de oprindelige folk, fattige bykvarterer og mennesker beskæftiget i kooperativ bygning. Nana har tidligere arbejdet for Oxfam, Unicef, Det internationale Red barnet og Time Magazine.

Kampagnen "Fokus på Anstændigt Arbejde" gennemføres med støtte fra bl.a. dansk fagbevægelse, Danida og Center for kultur og udvikling.

På www.ulandssekretariatet.dk kan du læse mere om kampagnen.

▲ I forbindelse med kampagnen Fokus på Anstændigt Arbejde vil pressefotograf Nana Buxani bidrage med fotos, der viser forholdene på filippinske arbejdspladser. Her er hendes foto "Eddie bathing on the tracks".



▲ På kunstudstillingen vil der også være et bredt udsnit af traditionel filippinsk vævekunst og samtidige filippinske malerier.